

И.Б. Мартковича. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Манускрипт, 1999. – 408 с.

13. Словник української мови : в 11-ти т. Т. 5 : Н-О. – К. : Наук. думка, 1974. – 840 с.

14. Франк Л.В. Задержание и арест подозреваемого в советском уголовном процессе. Уголовно-процессуальное и криминалистическое исследование / Л.В. Франк. – Душанбе, 1963. – 236 с.

15. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції : Закон України від 12.02.2015 р. № 198-VIII // ВВР України. – 2015. – № 17. – Ст.118.

Lazareva D.V. Procedural grounds for detention by an authorized official person: legislative interpretation and application problems. In the article, based on the interpretation of the norms of the current Criminal Procedure Code of Ukraine, the peculiarities of the legislative interpretation of the grounds for detention by an authorized official person and related problems of the application of these grounds in the practical activities of law enforcement bodies.

Taking into account all the statements, the following edition of the procedural grounds for detention by the authorized official is proposed as a conclusion:

1. If a person was caught during the commission of a crime or attempted crime;
2. If the witness directly after the commission of the crime, including the victim, directly indicates the person who committed the crime;
3. If, after the commission of a crime, there is a combination of obvious signs at the crime scene, the body, the clothes of a person, which clearly indicate the person who committed the crime.

Keywords: *measures to ensure criminal proceedings, detention by an authorized official, procedural grounds for detention, Moment of commission of a crime, Criminal Procedure Code of Ukraine, legislative interpretation, practical activities of law enforcement bodies.*

Надійшла до редакції 26.06.2017

Сіроух І.В.

здобувач

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.985

ОРГАНІЗАЦІЯ І ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ СТВОРЕННЯ АБО УТРИМАННЯ МІСЦЬ РОЗПУСТИ І ЗВІДНИЦТВА, УЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ

Розглянуто деякі аспекти розслідування створення або утримання місць розпусти і звідництва, учинених організованими групами. Акцентовано увагу на ролі та місці допиту у розкритті досліджуваного кримінального правопорушення.

Ключові слова: *розслідування, звідництво, організаційно-тактичне забезпечення, слідча (розшукова) дія, допит, тактичний прийом.*

Постановка проблеми. Допити різних категорій осіб проводяться для виявлення необхідної інформації під час розслідування будь-яких кримінальних правопорушень. Це найбільш розповсюджена та обов'язкова слідча (розшукова) дія на будь-якому етапі розслідування. Завдяки її проведенню можна виявити інформацію про вчинене суспільно небезпечне діяння, забезпечити можливість більш ефективного проведення інших процесуальних дій, висунення версій та планування роботи по доказуванню в цілому. У кримінальних провадженнях по факту створення або утримання місць розпусти і звідництва, учинених організованими групами, допит також не втрачає своєї актуальності.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дана проблематика висвітлювалася в роботах таких науковців: Ю. П. Аленіна, В. П. Бахіна, Р. С. Белкіна, В. Д. Берназа, А. Ф. Волобуєва, В. А. Журавля, В. П. Захарова, А. В. Іщенко, О. Н. Колесніченка, В. О. Коновалової, В. К. Лисиченка, Є. Д. Лук'янчикова, В. Г. Лукашевича, М. В. Салтевського, К. О. Чаплинського, В. Ю. Шепітька, Б. В. Щура, М. П. Яблокова та ін. Проблеми попередження й розслідування кримінальних правопорушень проти моральності досліджували у своїх роботах М. С. Дмитрієв, О. О. Дудоров, Д. Є. Кирюха, С. Г. Кулик, В. Ю. Мосяженко, К. Ю. Назаренко. Та в їх дослідженнях не було приділено достатньої уваги організації і тактиці проведення допиту при розслідуванні створення або утримання місць розпусти і звідництва, учинених організованими групами.

Метою даної статті є дослідження організаційно-тактичного забезпечення проведення допиту при розслідуванні створення або утримання місць розпусти і звідництва, учинених організованими групами.

Виклад основного матеріалу. За даними Генеральної прокуратури України, у 2013 р. вчинено 420 злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, за якими у 311 випадках було складено обвинувальні акти, у 2014 р. – 509, за якими обвинувальний акт було складено лише у 321 кримінальному провадженні, у 2015 р. – 476, у той час як обвинувальний акт було складено лише у 355 провадженнях, а за перше півріччя 2016 р. – 186, з яких лише у 92 випадках особам повідомлено про підозру, що складає майже 50 % проваджень.

Деякі вчені визначають допит як процесуальну дію, що являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, які беруть у ньому участь, спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі [5, с. 252]. Зокрема М. І. Порубов формулює допит як серію логічно пов'язаних між собою запитань, що ставляться слідчим у певній послідовності: хронологічній, логічній, тактичній, зворотній, психологічній [7, с. 70].

Ми, у свою чергу, погоджуємося з авторами, які визначають досліджувану категорію як слідчу дію, котра полягає в отриманні й фіксації у встановленій кримінально-процесуальній формі суб'єктом розслідування інформації

шляхом безпосереднього комунікативного контакту, а предметом допиту виступає певна інформація як будь-які дані, що мають значення для встановлення істини [9, с. 151].

Проведеним дослідженням встановлено, що 69 % слідчих Національної поліції визначають допит при розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, учинених організованими групами, як джерело, з якого найчастіше була отримана значна кількість інформації. Вона сприяла встановленню істини, висуванню версій щодо особи злочинця та проведення подальших слідчих (розшукових) дій у досліджуваних кримінальних провадженнях.

Як і будь-яка слідча (розшукова) дія, допит складається з трьох етапів: підготовчого, безпосереднього допиту та заключного. Обов'язковим елементом отримання повних і достовірних показань є забезпечення організаційно-підготовчих заходів при проведенні допиту. Серед них ряд авторів виділяє такі:

- визначення кола осіб, які підлягають допиту;
- визначення послідовності їх допиту;
- вивчення матеріалів справи;
- збирання відомостей про особу допитуваного;
- використання спеціальних знань;
- вибір способу встановлення мовного контакту;
- визначення часу, місця і режиму проведення допиту;
- підбір речових доказів та інших матеріалів для пред'явлення допитуваному;
- визначення необхідних науково-технічних засобів для фіксації допиту та їх підготовка до роботи;
- складання плану допиту. [4, с. 106–117].

Розглянемо деякі з них. Зазвичай при розслідуванні створення або утримання місць розпусти і звідництва, учинених організованими групами, є свідки та підозрювані з початку провадження. Предметом їх допиту є будь-які обставини, що підлягають встановленню. Загалом предмет допиту утворюють обставини, які входять до предмета доказування, а також інші обставини, які можуть надати допомогу у всебічному, повному, об'єктивному здійсненні кримінального провадження та прийнятті правильного процесуального рішення [6, с. 305]. Серед обставин, що повинні з'ясуватися під час допиту, з огляду на проведені дослідження нами виокремлено такі:

- дані про особу допитуваного: сімейний стан, стан здоров'я, освіта, місце роботи, заохочення, стягнення, судимості і т.п.;
- які конкретно дії, пов'язані зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, було ним учинено, за яких обставин, мотивів та метою;
- коли, де і при яких обставинах вчинено злочинні дії;
- у чому конкретно вони проявилися;
- яка причина протиправних дій;
- ставлення особи до своїх дій, їхня оцінка;
- які взаємовідносини між злочинцями та потерпілим;

- кількість та прикмети учасників протиправних дій;
- чи був підозрюваний тверезий чи перебував у стані алкогольного сп'яніння;
- з якого приводу, де, коли і з ким уживав спиртні напої;
- чи виявляв потерпілий на своєму тілі й одязі якісь сліди;
- який матеріальний збиток заподіяно діями злочинців;
- чи вчинив підозрюваний раніше які-небудь правопорушення або злочини і до якого виду відповідальності притягався;
- обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність: чи кається у вчиненому; як оцінює скоєний злочин; в якому стані знаходився, чи перебував у стані сп'яніння; чи мав при собі зброю; чи чинив опір представникам влади і громадськості;
- чи не зустрічався потерпілий з підозрюваними або їх знайомими після вчинення протиправних дій;
- якщо так, то з чиєї ініціативи відбувалася зустріч і про що велася розмова.

Вивчення особи допитуваного дозволяє слідчому, як зазначав Р. С. Белкін, визначити особливості, яких набуває процес формування показань, припустити, якою буде лінія поведінки на допиті та виробити потрібну тактику допиту [1, с. 102]. Дані про особу допитуваного можуть бути отримані з матеріалів кримінального провадження, допитів інших осіб, документів, що характеризують особу, та оперативних матеріалів. При розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, учинених організованими групами, одержані дані про допитувану особу дають додаткові важелі впливу на неї та ситуацію в цілому.

Так, у серпні 2011 року гр. Т. вирішив створити місце розпусти для надання сексуальних послуг за грошову винагороду. З метою виконання злочинного наміру гр. Т. 01.09.2011 орендував нежитлове приміщення. Гр. Т. в орендованому ним приміщенні вирішив відкрити заклад нібито іншого призначення, а саме стріптиз-бар, але фактично використовувати його для розпусти. Приблизно у цей же час, у вересні 2011 року, гр. Т. підібрав танцівниць еротичних танців, які дали згоду на надання платних сексуальних послуг клієнтам закладу у приміщенні стріптиз-бару. З вересня 2011 року по 25 грудня 2013 року гр. Т. з метою наживи забезпечував функціонування стріптиз-бару в якості місця для розпусти, а саме: здійснював оплату оренди приміщення, підбирав осіб, згодних надавати сексуальні послуги, а також надавав танцівницям закладу приміщення для зайняття проституцією.

При підготовці до допиту слідчий шляхом зібрання відомостей про покій встановив, що гр. М. є студенткою 4 курсу університету, не судима, позитивно характеризується за місцем навчання тощо. Під час спілкування з нею в ході слідчої (розшукової) дії він вказав на можливість подальшого отримання освіти, якщо гр. М. буде сприяти слідству та надасть правдиві показання. Як наслідок, вони і були отримані [10].

Заключним етапом підготовки до допиту є планування проведення слід-

чої (розшукової) дії. Недоліком роботи більшості слідчих є нехтування складанням письмового плану допиту, заміна його уявною схемою. Розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень відрізняється підвищеною складністю, тому проведення непродуманих допитів буде малоефективним. Складаючи план допиту, слідчий повинен звертати увагу на повноту, точність формулювання та послідовність запитань, що підлягають з'ясуванню, а також наявність і порядок пред'явлення речових доказів [4, с. 119–120].

Вивченням кримінальних проваджень виявлено, що допит був спрямований на з'ясування: події злочину, обставин злочину, характеру дій злочинців у 100 % випадків; причин та умов, що сприяли вчиненню злочину – 34 %; відомостей про минулі взаємини з іншими учасниками – 23 %. Ці дані вказують на те, що при розслідуванні усього масиву досліджуваних проваджень слідчі з'ясовують подію злочину, обставини злочину, характер дій злочинців.

Та, крім належних підготовчих заходів, успішність допиту залежить від умілого вибору та ефективного застосування тактичних прийомів. Аналіз анкетування респондентів показав, що під час розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом, учинених організованими групами, застосовуються такі тактичні прийоми допиту:

- психологічний контакт – 68 %;
- спонукання до каяття шляхом формування внутрішнього протесту проти вчинених дій – 53 %;
- деталізація показань з метою виявлення суперечностей – 51 %;
- пред'явлення доказів – 15 %;
- використання суперечностей у самих показаннях допитуваного або з іншими доказами – 23 %;
- акцентування уваги на неправдивих відомостях, повідомлених допитуваним – 34 %.
- переконання в необхідності повідомлення правдивих відомостей – 11 %;

Г. Г. Доспулов зазначає, що викриття неправдивих показань забезпечується такими засобами:

- постановка деталізуючих запитань про перебування допитуваного у вказаному місці і контрольних запитань про факти, точно встановлені у справі;
- оголошення фрагментів показань осіб, на яких посилався підозрюваний;
- оголошення показань осіб, які спростовують заяву підозрюваного про алібі;
- пред'явлення доказів, які підтверджують перебування допитуваного у місці вчинення злочину;
- оголошення висновку експерта, результатів окремих слідчих (розшукових) дій, які свідчать про можливість перебування допитуваного на місці злочину [2, с. 56].

Ми погоджуємося з М. І. Порубовим, який рекомендує з метою викриття

допитуваного щодо його заяви про алібі використовувати такий прийом – детально зафіксувати його свідчення про події дня, коли вчинено злочин, і запропонувати йому занести саме цю частину до протоколу. Це пояснюється тим, що людина фізично не може точно запам'ятати всіх фактів кожного прожитого дня, тому запам'ятовує найбільш яскраві з них. Зрозуміло, що злочин належить до розряду незвичайних подій, тому день, коли він був вчинений, краще запам'ятовується. Крім того, правопорушник, продумуючи алібі, прагне утримати в пам'яті обставини події. Слідчий у процесі допиту запитує в підозрюваного, чим пояснити той факт, що він так докладно запам'ятав якраз день учинення злочину, а дні, що йому передували та наступні, так погано запам'ятав. Зазначений прийом у більшості випадків дозволяє встановити навмисну неправду в показаннях підозрюваного [7, с. 195].

Необхідно уважно і чуйно стежити за психологічним станом допитуваного, за його поведінкою. Також у процесі допиту важливо встановити, яка була поведінка потерпілого чи потерпілих, а конкретно, чи не спровокували вони злочинні дії своєю поведінкою. Як доречно зазначає В. А. Журавель, прийомами, націленими на виявлення і виправлення добросовісної помилки у показаннях, вважають формулювання запитань у хронологічній, логічній послідовності; зіставлення показань із точно встановленими доказами; постановка нагадуючих, доповнюючих, деталізуючих, уточнюючих запитань; пред'явлення речових і письмових доказів [3, с. 18–24].

Фіксація результатів допитів різних категорій осіб проводиться за допомогою протоколу. Іншими засобами є використання відео-, аудіозапису. Широкої можливості таких сучасних науково-технічних засобів, як цифрової аудіо- та відеоапаратури, про що доречно наголошує Л. Д. Удалова, переконливо свідчать про доцільність їх застосування у процесі одержання вербальної інформації під час проведення розслідування у кримінальному провадженні. Особливо під час допиту використання цих засобів набуває характеру однієї з необхідних обов'язкових умов, що забезпечує високий рівень досудового розслідування та судового розгляду [12, с. 436].

Висновок. Підводячи підсумок, зазначимо, що правильне та своєчасне проведення допитів при розслідуванні створення або утримання місць розпусти і звідництва, учинених організованими групами, дозволяє виявити інформацію, що забезпечить притягнення до відповідальності правопорушників. У свою чергу, ефективність проведення досліджуваної слідчої (розшукової) дії буде залежати від ретельно проведеного підготовчого етапу, а також правильного та послідовного застосування тактичних прийомів. Серед тактичних прийомів слід виділити такі: психологічний контакт, спонукання до каяття шляхом формування внутрішнього протесту проти вчинених дій, деталізація показань з метою виявлення суперечностей, використання суперечностей у самих показаннях допитуваного або з іншими доказами, акцентування уваги на неправдивих відомостях, повідомлених допитуваним, переконання в необхідності повідомлення правдивих відомостей, несподіване пред'явлення допитуваному речових доказів.

Бібліографічні посилання

1. Белкин Р. С. Тактика следственных действий / Р. С. Белкин, Е. М. Лившиц. – М. : Новый Юристъ, 1997. – 176 с.
2. Доспулов Г. Г. Психология допроса на предварительном следствии / Г. Г. Доспулов. – М. : Юрид. лит., 1976. – С. 72–74.
3. Журавель В. А. Ситуационность тактических приемов при допросе потерпевшего / В. А. Журавель // Криминалистика и судебная экспертиза : сборник. – К. : Вища шк., 1985. – Вып. 30. – С. 18–24.
4. Криміналістика : навч. посібник / Р. І. Благута, Р. І. Сибірна, В. М. Бараняк та ін. ; за заг. ред. Є. В. Пряхіна. – К. : Атіка, 2012. – 496 с.
5. Криміналістика : підручник для студ. юрид. ВНЗ / кол. авт. Глібко В. М., Дудніков А. Л., Журавель В. А. та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. – К. : Ін Юре, 2001. – 552 с.
6. Кримінальне процесуальне право України : навч. посібник / за ред. В. Г. Гончаренка, В. А. Колесника. – К. : Юстініан, 2014. – 573 с.
7. Порубов Н. И. Допрос в советском уголовном судопроизводстве / Н. И. Порубов. – Мн. : Выш. шк., 1973. – 368 с.
8. Порубов Н. И. Тактика допроса на предварительном следствии / Н. И. Порубов. – М. : БЕК, 1998. – 208 с.
9. Следственные действия : учебник для магистров / М. В. Савельева, А. Б. Смушкин. – М. : Юрайт, 2012. – 273 с.
10. Справа № 255/3731/14-к, Архів Ворошиловського районного суду м. Донецька, 2014 р.
11. Чельшева О. В. Расследование налоговых преступлений : учеб.-метод. пособие / О. В. Чельшева, М. В. Феськов. – СПб. : Питер, 2001. – 282 с.
12. Удалова Л. Д. Науково-технічне забезпечення отримання вербальної інформації / Л. Д. Удалова // Засади кримінального судочинства та їх реалізація в законотворчій і правозастосовній діяльності : тези доп. та повідомл. наук.-практ. конф. (Київ, 3 квіт. 2009 р.). – К. : Атіка, 2009. – С. 436.

Siroukh I.V. Organization and tactics of conducting interrogation during investigation of criminal offenses on the facts of creating or running brothels and procuring for fornication. The article deals with some aspects of the investigation of criminal offenses on the facts of creating or running brothels and procuring for fornication. The organizational and tactical interrogation of the producing for identification at the investigation of this crime is examined.

When investigating any criminal offense always held a number of investigative (detective) of action. One of the main among them are questioning different categories of persons. This is due to various factors. First, the most common verbal investigative (detective) of action. Secondly, during its conduct psychological contact that is desirable to establish with its members, will provide an opportunity to communicate with them in the future. Third, the procedural action specified in the initial stage of the investigation provides some information for the nomination versions, search for criminals and others. That is, the interrogation is very important to any criminal proceedings. Is no exception and investigation of crimes related to the establishment or maintenance of brothels and procuring.

Keywords: *creating or running brothels, tactical support, interrogation, investigating acts.*

Надійшла до редакції 26.05.2017